

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3710>

ArticleHistory:

Received

06/10/2025

Accept

29/11/2025

**Available
online**

30/11/2025

COMMUNICATION MODELS IN EDUCATION EĞİTİMDE İLETİŞİM MODELLERİ

Özge DEMİR¹
Murat KARAKAYA²

Abstract

This study aims to explain “the models of communication in education.” It is limited with the educational institutions. Underlining the importance of effective communication, it illustrates the ways to set up an effective student-teacher communication by using scanning model. In 21st century, which is called communication era as well, the communication problems in education remain unsolved. One of the main reasons behind this is the educators’ lack of self-development in communication. It is a fact that there will no educational issues in a classroom where the quality communication is adopted. Aren’t there any communicational issues in other areas? Of course, there are. We instantly communicate all day long except sleeping. Sometimes we may misunderstand the messages directed to us because of our mood, culture and environment and have conflicts. However we can eliminate the misunderstandings with a good quality communication. One of the most important parts of our lives is the one with people, regardless of our age, sex or job. An educator is unsuccessful and unhappy with a student if they communicate incorrectly, while he or she is happier and more successful with the one communicating correctly. We should bear in mind that effective communication brings about a happier and more successful life and unlocks all doors.

Keywords: Education, Teacher, Communication, Kindergarten, Preschool Class

Özet

Bu çalışma “eğitimde iletişim modellerini açıklamak amacıyla yapılmıştır. Çalışma eğitim kurumları olarak sınırlandırılmıştır. Tarama modeli kullanılarak, etkili iletişimin önemi üzerinde durulmuş, etkili öğrenci ve öğretmen iletişiminin nasıl olması gerektiği açıklanmıştır. İletişim çağı olarak da adlandırılan 21. yy da eğitimde yaşanan iletişim sorunları çözülmüş değildir. Bunun en büyük nedenlerinden bir tanesi de eğitimcilerin iletişim konusunda kendilerini geliştirmemeleridir. Kaliteli iletişim anlayışını benimsemiş bir sınıf ortamında disiplin sorunlarının da azalacağı bir gerçektir. İletişimde yaşanan sorunlar sadece eğitimde mi? Elbette hayır. Günlük yaşantımızın uyku dışında kalan kısmında her an iletişim halindeyiz. Bazı zamanlar da içinde bulunduğumuz ruh hali, kültür, çevre, gibi etmenlerle iletilmek istenilen mesajı yanlış anlayabiliyor ve çatışmalar yaşayabiliyoruz. Hâlbuki iyi bir iletişim ile yanlış anlaşılmalara ortadan kaldırılabılırız. Cinsiyetimiz, yaşımız, yaptığımız iş ne olursa olsun hayatımızın en önemli noktalarından biri insanlarla olan kısmıdır. Bir eğitimci doğru iletişim kurmadığı bir öğrencisi ile başarısızlık, mutsuzluk yaşarken,

¹ Uzman Öğretmen, Okul Öncesi Öğretmeni, Hüseyin Akif Terzioğlu Anaokulu, Çanakkale, ozge.617dmr@gmail.com, 0009-0000-7800-259X

² Uzman Öğretmen, Okul Müdürü, Hüseyin Akif Terzioğlu Anaokulu, Çanakkale, mgk8482@gmail.com, 0009-0002-8420-9292

doğru iletişim kurduğu öğrencisi ile çok daha mutlu ve başarılı bir süreç yaşamaktadır. Etkili iletişimin daha mutlu, başarılı bir hayat getireceği ve kilitli kalmış tüm kapıları açacağını unutmamak gerekir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, öğretmen, iletişim, anaokulu, anasınıfı.

GİRİŞ

Eğitim, bireyin doğumdan ölüme uzanan yaşam süreci boyunca devam eden, politik, sosyal, kültürel ve bireysel boyutları aynı anda içinde barındıran çok yönlü bir olgudur. Bu nedenle, kapsamının genişliği sebebiyle tanımlanması güç bir kavram niteliği taşımaktadır. Eğitim; öğrenme-öğretme sürecinde gerçekleşen iletişim ve etkileşim temelinde ortaya çıkan bir durum olarak ele alındığında, iletişim açısından ayrıntılı bir analiz gerektirmektedir. İletişim ile öğrenme arasındaki ilişki, eğitim sürecindeki öğrenme ve öğretme etkinliklerini daha etkili ve başarılı kılmaktadır.

İletişim, sözlük anlamıyla duygu, düşünce ya da bilgilerin bireyler, gruplar veya toplumlar arasında söz, yazı, görüntü ya da çeşitli sembolik davranışlar yoluyla karşılıklı olarak iletilmesidir. Bu tanımdan hareketle iletişim; birbirini etkilemek isteyen iki unsur arasında gerçekleşen bir etkileme ve etkilenme sürecini ifade etmektedir. Dolayısıyla bireyler arası iletişimin insan öğrenmesiyle doğrudan ilişkili olduğu göz önünde bulundurulmalı ve eğitimin temelde bir iletişim süreci olduğu kabul edilmelidir.

Öğrenme ve iletişim süreçleri birlikte değerlendirildiğinde, öğrenme sürecinin anlaşılmasının iletişim kuramını anlamaktan geçtiği açıkça görülmektedir. Eğitim sisteminde nitelikli bir eğitimci olabilmek için iletişim sürecinin doğasını ve işleyişini iyi bilmek gerekmektedir. Etkili bir öğretme-öğrenme sürecinin gerçekleşebilmesi, öğretmenin öğrencileriyle sağlıklı iletişim kurmasına ve öğrenciler arasında da etkili iletişim ortamının oluşmasına rehberlik etmesine bağlıdır.

Bu çalışma bağlamında öncelikle iletişim kavramına ilişkin çeşitli tanımlara yer verilmiş, ardından iletişim türleri ve iletişim modelleri ele alınmıştır. Ayrıca etkili iletişimin özellikleri, eğitimde etkili iletişim süreci ve iletişimi engelleyen faktörler ayrıntılı biçimde incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı eğitim süreçlerinde iletişimin rolünü incelemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

* İletişimin önemi nedir?

* İletişimin eğitimdeki yeri nedir?

YÖNTEM

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden tarama modeline dayalı olarak yürütülmüştür. Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir olgunun mevcut durumunu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Çepni, 2012, s. 6). Bu doğrultuda araştırmada, konuya ilişkin bilgiler literatür taramasıyla elde edilmiş; ilgili kaynaklardan çıkarılan bilgi ve görüşler değerlendirilmiş; alanla ilişkili çevresel incelemeler ve karşılaştırmalar yapılmış; öğretmen ve öğrenci görüşleri incelenerek elde edilen bulguların konuya yansımaları analiz edilmiştir.

İletişim

İnsanlar, bireysel varlıklarını ve toplumsal ilişkilerini düzenleyebilmek için geçmişten günümüze uzanan gelişim çizgisi içerisinde sürekli bir bağ kurmuşlardır. Bu bağ, farklı dönemlerde farklı biçimlerde ortaya çıkmış ve genel olarak “communication – iletişim” olarak adlandırılmıştır. İlk dönemlerde insanlar, beden organlarını kullanarak ürettikleri anlam yüklü işaretler, sesler, kelimeler, cümleler, jest ve mimikler aracılığıyla iletişim kurmuş; kulaktan kulağa aktarılan sözlü anlatımlar temel iletişim biçimlerini oluşturmuştur. Zamanla iletişim daha karmaşık ve örgütlü bir yapıya dönüşmüş; yazılı levhalar, gazeteler, telsiz, radyo, sinema ve televizyon gibi araçlar ortaya çıkmıştır. Bu araçların işleyişi ise yerel haber muhabirleri, haber merkezleri, teleks sistemleri, basımevleri, köşe yazarları, kâğıt, mürekkep ve film gibi sanayi alanları, teknik bilgiye sahip uzmanlar, bu uzmanları yetiştiren okullar, meslek örgütleri, yasal ve normatif düzenlemeler, ilan işletmeciliği ve kamuoyu araştırma birimleri gibi birçok yapının oluşmasını gerekli kılmıştır. Böylece iletişim, yalnızca bireyler arası bir etkileşim biçimi olmaktan çıkarak toplumsal bir organizasyon hâline gelmiş; modern toplumların temel bileşenlerinden biri olan gelişmiş kitle iletişimi ortaya çıkmıştır. Oskay’ın (1993, s. 313) belirttiği gibi, bu süreç insanlığın kendi varlığını sürdürmek ve geleceğe aktarmak için gerçekleştirdiği en önemli eylemlerden biridir.

İletişim, bireylerin hem geniş toplum içinde hem de bu toplumun alt gruplarında yaşamalarının doğal bir sonucu olarak, onları sürekli etkileşim içinde bulunmaya zorlayan temel bir olgudur. Dönmezer’in (1982, s. 4) belirttiği gibi, toplum içindeki her insan topluluğu bir tür “sosyal ilişkiler ağı” olarak ortaya çıkar ve bu ilişkilerin kurulması ancak iletişim yoluyla mümkündür. Benzer şekilde Zılhoğlu (1998, s. 9), iletişimin kaçınılmaz bir süreç olduğuna dikkat çekerek “iletişim her zaman her yerdedir; insan istese de istemese de iletişim ağının içinde yaşamaktadır ve iletişim kurmaması olanaksızdır” ifadeleriyle iletişimin evrensel niteliğini vurgulamaktadır. Latince communication sözcüğünden Türkçeye geçen iletişim kavramı, Yüksel’e (1994, s. 17) göre “bilgi, düşünce, tutum ve davranış birimlerinin, kaynak ve alıcı arasında belirli yollar kullanılarak aktarılması süreci” olarak tanımlanmaktadır. Oskay (1992, s. 15) ise iletişimi daha kapsamlı biçimde açıklamakta; insanların çevrelerindeki nesne, olay ve olgularla ilgili değişimleri birbirlerine aktardıkları, ortak deneyim ve duyguları paylaştıkları toplumsal bir bildirişim süreci olarak ele almaktadır. İletişim, yalnızca bireyler arası bir aktarım değil, aynı zamanda insan ilişkilerinin zorunlu bir bileşeni, maddi ve düşünsel üretimin dolaşımı, paylaşımı ve alışverişi olarak da görülmektedir (Erdoğan & Alemdar, 1990, s. 170). Nitekim Mutlu’nun iletişim sözlüğünde iletişim, “mesaj aracılığıyla gerçekleştirilen toplumsal etkileşim” şeklinde tanımlanarak, toplumsal hayatın merkezindeki rolü vurgulanmıştır (Mutlu, s. 168). İletişimi en yalın biçimiyle ele aldığımızda ise, iletilen ve alıcı arasında kurulan ilişki çerçevesinde anlamın paylaşılması ve ortak bir yararlanımın ortaya çıkması söz konusudur. Bu açıdan iletişim, karşılıklı etkileşim yoluyla üretilen ve sürdürülen dinamik bir süreçtir (Demiray, 1994, s. 13).

İletişim Türleri

Psikoloji kapsamında çeşitli iletişim sınıflamaları vardır. Yaygın olarak kullanılan sınıflamalardan birisinde iletişim dört ana gruba ayrılır.

Kiş-i-ki İletişim: İnsanın çevresiyle kurduğu iletişimin temeli, öncelikle kendi iç dünyasında başlar. Kişilerarası iletişim sürecinde birey, çok kısa zaman aralıkları içinde hem bilgi kaynağı hem de alıcı konumunda bulunur. Kaynak olduğunda bilgi üretmeye; alıcı olduğunda ise iletilen bilgileri çözümlemeye ve anlamlandırmaya çalışan birey, her iki durumda da zorunlu olarak iç iletişim

gerçekleştirir (Dökmen, 1998, s. 22). Kişinin kendisiyle kurduğu iletişim, onun içsel iletişim sürecini oluşturur. Bu süreç; bireyin kendini motive etmesi, ihtiyaçlarını fark etmesi, zihnindeki kimlik algısını yapılandırması ve kendi benliğini anlamlandırmasına yardımcı olan bir mekanizmadır. Bireyin ihtiyaçlarını, değerlerini, tutum ve davranışlarını, yeteneklerini, duygu ve düşüncelerini fark edebilmesi, ancak geliştirdiği bu iç iletişim yoluyla mümkündür. Bu yönüyle iç iletişim, bireyin kendisiyle hesaplaşması, kendini değerlendirmesi anlamına da gelir. Milli Eğitim Bakanlığı'na (2013, s. 42) göre kişinin kendi iç dünyasıyla iletişimi; düşünme, hayal kurma, duygulanma, ihtiyaçlarını fark etme, iç gözlem yapma, rüya yoluyla içsel mesajlar alma, kendine sorular yöneltme ve bu sorulara yanıt arama gibi zihinsel ve duygusal süreçleri içerir. Öğrenme düzeyinde iletişim ise bilgi aktarımıyla gerçekleşir. Öğrenci, önceden sahip olduğu bilgiler ile yeni karşılaştığı bilgiler arasında bağlantılar kurarak yeni öğrenmelere ulaşabilir. Bununla birlikte yeni bilgilerin eski bilgilerle çelişmesi durumunda birey, iç iletişim yoluyla değerlendirme yaparak bir sonuca varmaya çalışır. Eğitimde kabul edilen en etkili öğrenme biçimi olan kendi kendine öğrenme, bu içsel iletişim süreçleri sayesinde gerçekleşir.

Kişiler Arası İletişim: Kişiler arası iletişim, en genel anlamıyla “iki ya da daha fazla kişi arasında gerçekleşen mesaj alışverişi” olarak tanımlanmaktadır. Kaynağın ve hedefin doğrudan karşılıklı etkileşim içinde bulunduğu bu iletişim türünde, taraflar bilgi ve semboller üreterek bunları birbirlerine aktarır ve yorumlayarak iletişim sürecini sürdürürler. Bir iletişim etkinliğinin kişiler arası iletişim olarak nitelendirilebilmesi için üç temel koşulun sağlanması gerekmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2013, s. 42):

- Katılımcıların yüz yüze ve belirli bir yakınlık içinde ilişki kuruyor olması,
- İletişimin tek yönlü değil, karşılıklı mesaj alışverişine dayalı çift yönlü bir nitelik taşıması,
- Mesajların hem sözlü hem de sözsüz öğeler içermesi.

Bu üç unsur bir arada gerçekleştiğinde iletişim süreci kişiler arası iletişim niteliği kazanır ve taraflar arasında anlamlı bir etkileşim oluşur.

Kişiler Arası İletişim Türleri

Kişiler arası iletişim, sözlü ve sözsüz olmak üzere iki temel iletişim biçiminden oluşmaktadır. Sözlü iletişim; dil ile iletişim ve dil ötesi iletişim olmak üzere iki alt kategoride ele alınır. Dil ile iletişim, bireylerin ürettikleri bilgi ve düşünceleri karşı tarafa iletmesi ve bu iletilerin anlamlandırılması sürecini kapsar. Eğitim ortamlarında iletişimin en yoğun biçimde kullanıldığı alan dil ile yapılan iletişimidir. Yaş, düzey ve bağlam fark etmeksizin öğretmenlerin en sık kullandığı öğretim yöntemlerinin başında anlatım yöntemi, soru-cevap, sözlü yoklamalar gibi dil temelli uygulamalar gelmektedir. Dil ötesi iletişim ise dil kullanımına eşlik eden ses özellikleriyle ilgilidir. Ses tonu, hız, şiddet, vurgu ve duraklamalar dil ötesi iletişimin temel unsurlarını oluşturur (Dökmen, 1998). Dil ile iletişimde “ne söylendiği”, dil ötesi iletişimde ise “nasıl söylendiği” önemlidir. Mehrabian'ın vurguladığı gibi, karşıdaki kişinin söyledikleri kadar, hatta çoğu durumda daha fazla, ses tonunun niteliği iletişimi belirlemektedir. Konuşma sırasında farkında olarak yapılan davranışlar “niyet edilmiş dil davranışları”, dil sürçmesi gibi istem dışı ortaya çıkanlar ise “niyet edilmemiş dil davranışları”dır.

Sözsüz iletişimde ise bireyler konuşma veya yazı kullanmaksızın çeşitli mesajlar iletirler; bu iletişim biçiminde söylenenlerden çok yapılanlar ön plana çıkar. Sözsüz iletişim dört başlık altında incelenebilir:

- Yüz ve beden ile iletişim (jestler, mimikler, yüz ifadeleri, beden duruşu)

- Bedensel temas yoluyla iletişim
- Mekân kullanımı ile iletişim (kişisel alan ve mesafe)
- Araçlarla iletişim (giysi, aksesuar, kullanılan nesneler vb.)

Eğitim sürecinde sözlü ve sözsüz iletişimin öğrenci üzerindeki etkisi oldukça belirgindir. Öğrencinin benlik tasarımının gelişmesinde, özsaygı düzeyinin şekillenmesinde öğretmenin hem sözlü hem sözsüz davranışları kritik role sahiptir. Pişkin (1999), öğretmenlerin sözel olmayan davranışlarının öğrencilerin özsaygıları üzerinde beklenenden çok daha güçlü etkilere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Çocuklar sözel olmayan ipuçlarına karşı son derece duyarlıdır; yetişkinler ise çoğu zaman bu ipuçlarını fark etmeyebilir. Jestler, mimikler, yüz ifadeleri, göz teması, beden duruşu, ses tonu ve hızındaki değişimler iletişim anında güçlü mesajlar taşır.

Sözel mesajların niteliği de öğrencinin özsaygısını artırabilir veya azaltabilir. Sınıf içi gözlemler, öğretmenlerin kullandıkları ifadelerin iki temel grupta toplandığını göstermektedir:

- Güdüleyici, moral verici, destekleyici ve değer hissettiren ifadeler,
- Suçlayıcı, küçültücü, mahcup edici, yargılayıcı ve kaygı artırıcı ifadeler.

Batı’da yapılan araştırmalar, birinci gruptaki ifadeleri sık kullanan öğretmenlerin öğrencilerinin akademik başarı ve özsaygı düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin bir öğretmenin “Aferin, sınav kâğıdını çok iyi buldum” demesi öğrencinin özsaygısını olumlu etkilerken, “Bu sonucu senden beklemiyordum” gibi ifadeler olumsuz etki yaratabilmektedir. Kişiler arası iletişim alanında önemli çalışmaları bulunan Doğan Cüceloğlu da, sözlü ve sözsüz iletişim arasında tutarsızlık olduğunda bireylerin genellikle sözsüz mesajları dikkate aldığını vurgulamaktadır. Bu nedenle sözlü ifadeler, ancak onları destekleyen sözsüz davranışlarla bütünlük kazandığında anlamlı hâle gelir.

Grup iletişimi, bir grubun kendi içinde ortaya çıkan ve etkileşimin büyük bölümünün grup üyeleri arasında gerçekleştiği iletişim biçimidir. Grup içinde her üye diğerlerine karşı karşılıklı bağımlılık ilişkisi taşır. Örgütlerde iletişim yalnızca yönetici–ast ilişkisiyle sınırlı olmayıp, eş düzeyde çalışanların oluşturduğu grup iletişimini de gerekli kılar. Bu nedenle örgütsel uyumun sağlanmasında en temel unsur iletişimdir. Grup davranışlarının temel amacı, üyeler arasında etkileşimi güçlendirmektir. Grup iletişiminin niteliğini etkileyen faktörler arasında grubun büyüklüğü ve üye değişim hızı önemli yer tutar. Gruplarda iletişim iki biçimde gerçekleşebilir: merkezi iletişim ağı ve merkezi olmayan (adem-i merkezi) iletişim ağı. Merkezi iletişimde mesaj akışı belirli bir kişi üzerinden yürür; bu kişi, ağın merkezinde yer alarak mesajların gönderilmesi ve alınmasında anahtar rol üstlenir. “Tekerlek” modeli olarak ifade edilen bu düzenlemede merkezde yer alan kişi iletişim sürecini sınırlandırıcı bir konuma sahiptir ve diğer üyelere göre daha bağımsızdır. Buna karşılık merkezi olmayan iletişimde mesajlar ağ üzerinde serbestçe dolaşır; hiçbir üye iletişimi kontrol eden merkezî bir role sahip değildir. Ağdaki her üye eşit statü ve öneme sahiptir. Bu modelde hiç kimse diğerine özel bir şekilde bağlı değildir ve iletişim daha demokratik bir yapı içinde gerçekleşir. Grup iletişimde üyeler düşüncelerini diğer grup üyeleriyle etkileşim kurarak paylaşırlar. Etkili bir grup iletişimi için aşağıdaki kuralların gözetilmesi önem taşır (MEB, 2013, s. 45):

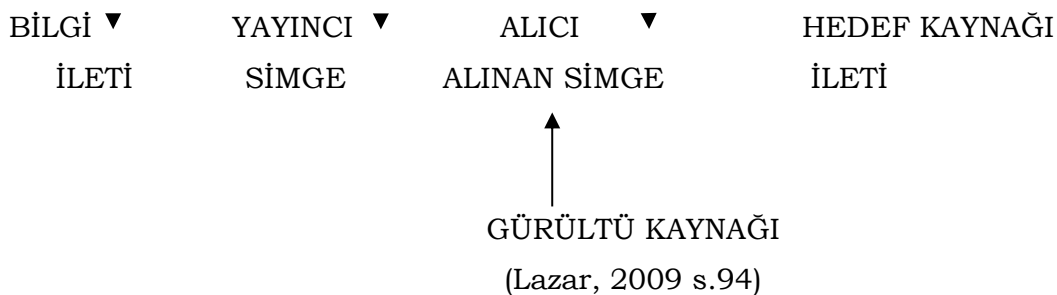
- Grup üyesi düşüncelerini açık ve anlaşılır biçimde ifade etmelidir; söyleyiş biçimindeki belirsizlik mesajın etkisini azaltır.
- İfade biçimi, tüm grubu kapsayıcı olmalı; birey kendini öne çıkaran bir üsluptan kaçınmalıdır.
- Düşünceler organize edilirken bu süreç diğer grup üyeleriyle etkileşim içinde yürütülmelidir.
- Üyelerin görüşleri, grubun ihtiyaçlarıyla ilişkilendirilmelidir.
- Aynı zaman diliminde yapılan açıklamalar belirli bir konuya odaklanmalıdır; bu durum anlamayı kolaylaştırır.
- Mesajların anlaşılabilirliğini sağlamak için konuşma kısa, öz ve grup üyelerinin dil düzeyine uygun olmalıdır.

Eğitimde İletişim Modelleri

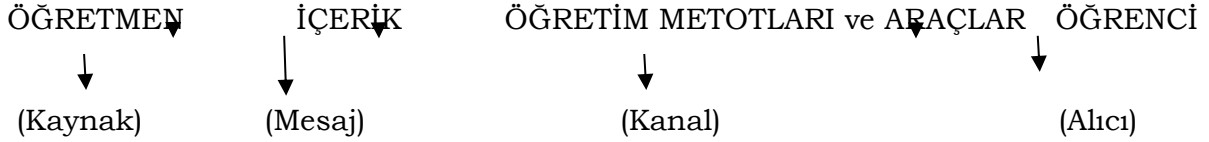
Eğitimin temelde bir iletişim süreci olduğu daha önce ifade edilmiştir. Bu sürecin sağlıklı biçimde gerçekleşebilmesi için iletişim modelinde yer alan tüm öğelerin işlevlerini eksiksiz yerine getirmesi gerekir. Her bir öğe, iletişim sürecinin bütünlüğü açısından kritik öneme sahiptir; herhangi birindeki aksama iletişimin niteliğini düşürmekte, hedeflenen öğrenme çıktılarının elde edilmesini zorlaştırmaktadır. Belirlenen eğitim amaçlarına ulaşılabilmesi ve öğrencide kalıcı davranış değişikliği oluşturulabilmesi, iletişim sürecinin tüm unsurlarının işlevsel biçimde çalışmasına bağlıdır. Aksi hâlde, uygulamada sıkça rastlandığı gibi “eğitim almış ancak eğitilmemiş” bireylerin ortaya çıkması kaçınılmaz olmaktadır. Eğitim ortamında iletişimin nasıl gerçekleştiğini açıklığa kavuşturmak için Shannon ve Weaver tarafından geliştirilen Matematiksel İletişim Modeli temel bir çerçeve sunmaktadır. Süreç okulunun en belirgin örneklerinden biri olan bu model, iletişimi “iletilerin aktarımı” biçiminde ele alır ve iletişim sürecini ölçülebilir, sistematik bir yapıda açıklamayı amaçlar. Shannon ve Weaver, iletişim sürecini matematiksel mantığa dayalı olarak çözümlemiş ve böylece kendilerinden sonra geliştirilen birçok modele yön veren temel bir kuramsal yaklaşım ortaya koymuşlardır. Modelde iletişim beş temel fonksiyon üzerinden açıklanır:

- Bilgi Kaynağı,
- İleti (mesaj),
- Verici (kodlayıcı),
- Kanal,
- Alıcı (çözücü) ve
- Gürültü olarak adlandırılan, süreci olumsuz etkileyen dışsal faktör.

Bu model, eğitim ortamlarındaki iletişim süreçlerini anlamada önemli bir analitik çerçeve sunar; öğretmen-öğrenci etkileşiminin hangi aşamalarda aksayabileceğini göstermesi açısından da işlevseldir.

Eğitimde uygulayacak olursak basit bir süreç olarak aynı modeli aşağıdaki şekilde gösterebiliriz.

Bir iletişim sürecinin gerçek anlamda gerçekleşebilmesi için, alıcı konumundaki öğrencinin kaynağa, yani öğretmene geri bildirimde bulunması gerekmektedir. Sınıf ortamında geri bildirim, öğretmenin dersin hedeflerine ne ölçüde ulaşıldığını değerlendirmesine imkân tanıyan önemli bir göstergedir. Bu aşamada öğrenci, iletişimi başlatan ve bilgi üreten taraf hâline gelerek kaynak konumuna geçer. Böylece öğretim sürecinde iletişimin tek yönlü değil, iki yönlü bir etkileşim şeklinde gerçekleştiği; öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğretmen ve öğrenci-öğrenci biçiminde karşılıklı ilişkilerin kurulduğu anlaşılmaktadır.

Shannon ve Weaver'ın iletişim sürecine ilişkin değerlendirmeleri, iletişimde ortaya çıkan sorunları üç düzeyde ele almaktadır (Lazar, 2009, s. 94):

Teknik Düzey: İletişim simgeleri hangi araçlarla ve ne tür teknik düzeneklerle aktarılabilir? Bu düzeyde sorun, mesajın doğru bir biçimde iletilip iletilmediği ve kanalın teknik açıdan yeterliliği ile ilgilidir.

Anlamsal (Semantik) Düzey: Kabul görececek bir göstergeye hangi anlamlar yüklenebilir? Buradaki temel problem, mesajın alıcı tarafından kaynakla aynı anlamda çözümlenip çözümlenememesidir.

Etki (Pragmatik) Düzey: Mesajın alıcı üzerinde beklenen etkiyi oluşturması nasıl sağlanacaktır? Bu düzey, iletişimin davranışa dönük sonuçlarını ve yönlendirici gücünü ifade eder.

Bu üç düzey birlikte değerlendirildiğinde, sınıf içi iletişimde anlamın doğru kodlanması, uygun kanalla iletilmesi ve öğrenci üzerinde istenen öğrenme davranışını oluşturması gerektiği anlaşılmaktadır. Etkili bir eğitim ortamı, bu iletişim boyutlarının tümünün eşgüdümlü biçimde işlemesine bağlıdır.

Eğitim Kurumlarında İletişim

İnsanların toplu yaşamaya başlamasıyla birlikte iletişim gereksinimi de kaçınılmaz olarak ortaya çıkmıştır. Okul, içinde bulunduğu toplumun düzenli, kurallı ve örgütlü kurumlarından biri olarak, iletişimin en yoğun şekilde yaşandığı sosyal yapılardan biridir. Okulun amaçlarına ulaşabilmesinin temel koşullarından biri, çalışanların takım çalışmasını benimseyen, iş birliği içinde hareket edebilen bir ekip hâline gelmeleridir. Bu nedenle iletişimin okul örgütlerindeki önemi, birçok kuruma kıyasla çok daha kapsamlıdır (Fidan ve Erden, 1998, s. 23). Bir okul ortamında iletişim, aşağıdaki temel işlevleri yerine getirir.

İletişim bilgi taşıyıcı: Bilgi, okulun kullandığı en temel girdidir. Eğitim ve yönetim süreçlerinde kullanılan tüm teknolojiler, bilginin somut ürünleri niteliğindedir. Okulda gerçekleştirilecek yenilik ve değişim çalışmalarının dayanak noktası da bilgidir (Fidan ve Erden, 1998, s. 23). Okulun çevresiyle uyum sağlayabilmesi ve gerektiğinde çevresini kendi amaçları doğrultusunda şekillendirebilmesi, ancak bilgiye dayalı karar ve uygulamalarla mümkün olmaktadır.

İletişim ilişkilere aracılık eder: İnsan ilişkilerinin temel aracını iletişim oluşturur. İletişim, bireyler arasındaki ilişkileri güçlendirici nitelikte mesajlar taşıyabileceği gibi, olumsuz içerikli olmasa bile yanlış aktarım biçimleri nedeniyle ilişkilerin zedelenmesine de yol açabilir (Bursalıoğlu, 2002, s. 115). Benzer şekilde öğretmenlerin öğrencileriyle kurdukları iletişim de, mesajın uygun olmayan

yollarla ifade edilmesi durumunda beklenmedik ölçüde olumsuz etkilenebilmekte ve eğitim sürecini doğrudan etkileyen sonuçlar doğurabilmektedir.

Etkileşime aracılık eder: İletişim, etkileşim amaçlı olduğunda, iletişimi başlatan kişi, karşısına aldığı kişiyi, kasıtlı olarak, eyleme geçirmeyi ya da onun davranışlarını değiştirmeyi düşünür (Bursalıoğlu, 2002, s. 115). Buna örnek olarak yönetsel ve eğitsel iletişimlerini gösterebiliriz. Yönetici öğretmenlere karşı, öğretmen de öğrencilere karşı, iletişimin bu işlevinden yararlanır.

İletişim kararları taşır: Okulun amaçlarının gerçekleştirilmesini engelleyen sorunların çözülmesi için verilecek kararların zamanında ve gücünü yitirmeyecek biçimde, doğru olarak yerine ulaşmasını iletişim süreci sağlar. İletişim süreci, kararların gecikmesine, gücünün azalmasına, anlamının bozularak çarpıtılmasına neden olursa, örgüt sorunlar yaşamaya başlar (Başaran, 2000, s.68). Okul, öğrenci ve veli iletişimi, okulun başarısı için çok önemlidir. Örneğin, bu iletişimin, veli tarafının aksaması, okul için öngörülenden daha büyük sorunlara neden olabilir.

İletişim buyrukları taşır: Okulun amaçlarının, görevlerinin, işlerinin açıklanmasına ilişkin buyruklar iletişim yoluyla işgörenlere ulaşır. Yürütme ve uygulama buyruklarının bozulmadan, zamanında ilgililere ulaştırılması ancak etkili işleyen bir iletişimle sağlanabilir.

İletişim geri bildirimleri taşır: Geri bildirim, okulun işleyişinde ve çıktılarında görülen kusurların, eksikliklerin, engellerin yanında üstünlüklerini, başarılarını bildiren bilgidir. Ne yaptığını bilmeyen bir okul, nasıl yapacağını da bilemez. Okul için geri bildirim kaynakları çok çeşitlidir (Başaran, 2000, s.68). Öğretmenler, öğrenciler, veliler, müfettişler, hatta okulun bir sonraki yıl kayıt için başvuran öğrenci sayısı bile bir geri bildirim aracıdır. Tüm bu kaynaklar, farklı açılardan ele alınmalı ve her birine ayrı ayrı değer verilmeli, dikkate alınmalıdır.

İletişim öğrenen okulun öğrenme aracıdır: Okulun bilişim sistemini bir çember olarak düşünelim. Bilgi, kararlar, buyruklar, geri bildirimler, iletişim aracılığıyla hareketini sürdürür ve okulun sisteminin işlemesini sağlar (Başaran, 2000, s.69). Böylece okulun hem öğrenme gücü zenginleşir, hem de kurumsallaşma süreci kısa sürede tamamlanır. Okulun etkili olabilmesi ve etkililiğini sürdürebilmesi için, iletişim sisteminin etkin çalıştırılması zorunludur (Glasser, 1999, s.105).

İletişim Engelleri ve İletişim Engeli Oluşturan Faktörler

İletişim engelleri, bir mesajın verilmesini ve alınmasını olumsuz yönde etkileyen tüm faktörlerdir. Bu faktörlerden kısaca bahsedecek olursak:

Öğretmen veya öğrenciden kaynaklanan faktörler;

1. İletişime girme amacını tam olarak algılayamaması,
2. Bedensel ya da psikolojik bir özüre sahip olması,
3. Barınma, beslenme ihtiyaçlarını yeterince karşılayamaması,
4. Birbirlerine güvenmemesi,
5. Güvenli bir gelecek garantisinin olmaması,
6. Ortak yaşantı alanlarının az olması,
7. Sevip, sevilmemesi; sayıp, sayılmaması.

Kaynak olarak öğretmenden kaynaklanan faktörler;

1. Öğrencilerini iyi tanımaması,
2. Alanında yeterli bilgi birikimine sahip olmaması,

3. Öğrenciler tarafından inanılır, güvenilir ve çekici bulunmaması,
4. Derse hazırlıksız girmesi,
5. Mesajlarını, öteki öğretim ortamlarına ve gerekli örneklerle yer vermeden bol bol sözcükler kullanarak sürekli anlatıma dayalı biçimde sunmaya kalkışması,
6. Sözcüklerini seçerken öğrencilerin geçire geldiği yaşantıları dikkate almayıp, anlamların karıştırılmasına ve hatta bazen öğrencilerin hiç duymadıkları sözcükleri de kullanıp hiç bir şeyin algılanmamasına neden olması,
7. Öğrencileri derse çekecek ve katacak yöntem ve teknikleri kullanamaması.

Alıcı olarak öğrenciden kaynaklanan faktörler;

1. O sınıfta bulunma amacının farkında olmaması,
2. Sık sık hayal kurup, kendisini bilerek dersin dışına itmesi,
3. İşlenen konularda kendisi için kullanabileceği bir çıkar, bir zenginlik görmemesi,
4. Öğretmenin mesajlarına tepkiler verme sorumluluğundan kaçması.

Öğretme-öğrenme ortamı olarak sınıf ortamından kaynaklanan faktörler;

1. Oturma yerleri ve oturma düzeninin rahatsızlık vermesi,
2. Havasız, pis, rutubetli, ışıksız, soğuk ya da aşırı sıcak olması.

Araç ve gereçlerin düzeninden kaynaklanan faktörler;

1. Öğrenci düzeyine uygun olmaması,
2. Görüntüyü ve/veya sesi iyi vermemesi, kullanılamayacak ölçüde bozuk olması,
3. Yeterli sayıda ya da hiç bulunmaması.

Görüldüğü gibi öğretme-öğrenme sürecinde kişilerden ya da öteki ortamlardan kaynaklanan yetersizlikler, eksiklikler, yokluklar hep iletişim engeli olarak belirmektedir; ancak, tüm bu yetersizliklere, eksikliklere ve yokluklara rağmen sınıfta öğretmen de vardır, öğrenci de vardır. Sınıftaki bu ikili, olası tüm iletişim engellerine rağmen iletişim kurmak zorundadırlar (<http://www.ogretmenlersitesi.com>). Öyleyse, iletişim engellerinin bilinmesi ve varlığının hissedilmesi; iletişimden vazgeçmek için ya da sorumlu tutulacağımız sağlıklı iletişim için sığınaklarımız değil, daha etkili olabilmek için yaratıcılığımızı harekete geçirecek dürtülerimiz olmalıdır.

Sorunların Çözümünde Kullanılacak İletişim Yöntemleri

Okulların amacı bireyde öngörülen davranış değişikliğini sağlamaktır. Ancak bunu yapabilmenin ön koşullarından biri öğrencilerinin psikolojik gereksinimlerinin karşılanma derecesidir. Bunu yapmaya çalışırken okullarda ve sınıflarda bir takım sorunlarla karşılaşılır. Okullarda disiplin önemli bir konudur ve okulların çocukların disiplinli yetişmesinde önemli rolü vardır. Okul dışında rahat davranma özgürlüğüne sahip öğrencilerden, okulda sınırlı bir özgürlük içinde görevini yerine getirmesi beklenir (Celep, 1997, s. 72). Öğrenciler kişisel beklentilerinin karşılandığı ve bunun devam ettirildiği bir ortamda bulunmak isterler, öğrencilerinin beklenti ve gereksinimlerinin karşılanması sınıf ortamında öğretmene aittir. Burada öğretmenin en önemli görevi öğrencilerle yeterli iletişim düzeyini yakalamaktır. Birçok öğretmen öğrencilere bir şeyi öğretmekten hoşlandıkları için öğretmenlik mesleğini seçmesine rağmen, araştırmalar

öğretmenliğe yeni başlayan öğretmenlerin çoğunlukla öğrencileri kontrol etmede güçlüklerle karşılaştıklarını ortaya koymaktadır.

Öğretmenin sınıf yönetiminde başarılı olabilmesi ve öğretimi etkili biçimde gerçekleştirebilmesi için, sınıf içi iletişimlerinin niteliği önem taşımaktadır. Öğretmenlerin sınıf içinde öğrencilerin psikolojik ve akademik beklentilerini dikkate alması ve o doğrultuda bir iletişim geliştirilmesi öğretmenler için bir sorun niteliği taşımaktadır (Celep, 1997, s. 73). Çünkü öğretmenler sınıfa girdiklerinde gürültü yapan ve dersi dinlemeyen öğrencilerle uğraşmak yerine hemen derse başlamak isterler. Ama yine de zamanlarının büyük bir bölümünü disiplin sorunlarıyla geçirirler. Bunun nedeni disiplini ceza tehditleriyle, öğrenciyi azarlayarak ya da aşağılayarak sağlamaya çalışmalarıdır (Gordon, 1993, 101). Öğretmenin iyi bir sınıf yönetimi ve iletişim becerisine sahip olması gerekir. Sınıf yönetiminde iletişim eksikliği ya da kötü iletişim eğitimin kalitesini düşürmektedir. Fakat çoğu öğretmen ya öğrencilerle nasıl iletişim kuracağını bilemez ya da tek taraflı bir iletişim kurarak iletişimi en baştan engellemektedir. Öğrencinin sorunlarının çözülmesiyle kazanılan davranışlar bireyin gelecekteki davranışlarının temelini oluşturur (Yavuzer, 1997, 58). Sınıf içinde öğrencilerle kurulan iletişimde, öğretmenlerin başarılı olmasını kolaylaştırabilecek yollar aranmalıdır. Sonuç olarak öğrencinin, öğretmen tarafından algılanan sözel ve sözel olmayan mesajlarını, öğretmenin kendi sözcükleriyle öğrenciye geri iletmesi esasına dayanan etkin dinleme tekniği ile öğrencileri doğru olarak anlamak kolaylaşacaktır.

Eğitimde İletişimin Önemi

Her şeyden önce öğretmenler şunu iyi bilmelidirler ki, öğrencinin yaşı kaç olursa olsun öğretmeni onun için çok önemlidir. Örnek aldığı kişi, ideolü kısacası öğrenci gözünde çok önemli ve çok büyük biridir. Öğretmenler konuşmaları, tavırları, giyinimleri, oturup kalkmalarıyla bile örnek bir insandır. Bunun için, öğretmen her hareketine dikkat etmek zorundadır. Eğitim ve öğretim uygulamalarında öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak, öğrenme ve öğretme süreçlerinin bireyselleştirilmesi ve her bir öğrencinin sahip olduğu potansiyel değerlerin en üst düzeye çıkarılması için öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğrenci, öğrenci-aile ve öğretmen-aile arasında ki iletişimin yerinde ve sağlıklı olması zorunluluğu vardır. Bu zorunluluk; eğitim ve öğretim açısından sosyal ve psikolojik düzeyde öğrenmeyi destekleyici bir boyuta sahip olması gereğini vurgulamaktadır (Engin ve Aydın, 2007, s.5). Eğitimde görmenin, uygulamanın, örnek olmanın önemi büyüktür. Yapılan araştırmalara göre; genel olarak insanlar bir defa okuduklarının %10'unu, bir defa dinlediklerinin %20'sini bir defa gördüklerinin %30'unu, bir kere görüp dinlediklerinin %50'sini, bir kere anlattıklarının %70'ini ve bir kere anlatıp uyguladıklarının %90'ını öğrenirler. Eğitimde başarının temeli, eğiten ile eğitilen arasında hiçbir anlaşmazlığın, olumsuzluğun bulunmamasıdır; iletişimin tam olmasıdır. Bunun için aralarında sevgi, saygı ve güven sağlanması gerekir (Ergin ve Birol, 2000, S.76). İnsan, bilgiye rehbersiz de ulaşabilir. Hele zamanımızda bu çok daha kolaylaşmıştır. Fakat eğitim böyle değildir. Doğumundan ölümüne kadar eğitime, eğiticiye muhtaçtır insan. O, nasıl bir çevrede yetişirse, ona göre bir kişiliğe sahip olur. İnsanlar, özellikle çocuklar ve gençler, gördüklerini taklit eder, öğrendiklerini yaparlar. İnsanın müspet kişilik sahibi olabilmesi için, her zaman müspet şeyler görüp, müspet şeyler öğrenmesi gerekir. Çünkü menfi örnekler ve menfi mesajlar onun menfi kişilik sahibi olmasına neden olur (Güçlü Öğüt, 2008, s.124).

Etkili Öğretmen Ve Öğrenci İletişimi

Eğitim-öğretim olgusu, diğer bir deyişle öğrenme-öğretme süreci insanlık tarihi kadar eskidir. Eğitim- öğretim olgusunun içeriğinde önceleri psikomotor alandaki davranışlar ağırlıklı iken, giderek bilişsel ve duyuşsal alandaki davranışlara ağırlık veren bir gelişme izlemiştir. Bu gelişmenin üç temel değişkeni insan, bilim ve değerlerdir. Bu anlamda gerçekte eğitim, çağdaş insan görüşüne dayalı, muhtevası ve yöntemleri bakımından bilimsel ve toplumsal değerlere dayalı bir süreçtir (Can, 1997, s.2). İnsan; öğrenme gücü ve ekonomik potansiyeli sınırsız, hayrete düşüren yeterlilikleri olan mükemmel bir varlıktır. Biyolojik varlığı dışında geçmiş yaşantılarının ve etkileşimlerinin ürünüdür. İnsanın yeterlikleri toplumsal yapıda normal bir dağılım gösterir, ortaya koyacakları ürünü de bu yeterliliklere bağlıdır.

Bilgi toplumunda geleneksel öğretmen ve öğrenci kavramları, bilgi toplumunun iletişim nesnesi konumuna düşmektedir. Öğretme becerisi salt öğretmenlere özgü bir uzmanlık alanı olmaktan çıkmakta, eğitim görmüş yetişkinlerin tümü, öğrenmeyi ve öğretmeyi de öğrenmiş olmaktadır. Okullar kazandırılacak bilgiler yerine bireysel yetenekler üzerinde yoğunlaşacaklardır (Can, 1997, s.5). Öğretmenin görevi, öğrencilerinin en iyilerini seçip onları yetiştirmek değil, sınıftaki her çocuğu ayrı ayrı ele alarak onları keşfetmeye çalışmaktır. Bir çocuk iyi bir fizikçi olabilir, diğerleri matematikçi, eğitim bilimci, müzisyen veya piyanist olabilir. Bu nedenle, her bir çocuğu, çocukla birlikte ebeveyn ve uzmanlardan da yardım alarak anlamaya çalışırken, onu başarılı ve mutlu olacağı mesleklere yönlendirmek esas olmalıdır. Eğitim kurumları ve öğretmenlerin, günümüzde uygulanmaya başlayan ve gelecek yüzyılda daha da geliştirilerek uygulanacak olan "insan"ı merkeze alan eğitim anlayışını kazanmaları ve uygulamaları beklenir. Bu beklentide en önemli rolü bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da öğretmenler alacaktır.

Etkililiğin eğitim ve öğretime getirdiği ve öğretmenden beklediği nitelikler vardır.

- *Öğretmen, çocuğa gerçek hayatı gösterecek bir öğretici,
- *Çocuğa belli enformasyon ve bilgi birikimini kazandıracak bir eğitici,
- *Okul, aile ve çevre ortamlarını tamamlayacak şekilde bir araya getiren bir kaynaştırıcı,
- *Çocuğu topluma hazırlayan bir toplumsallaştırıcı, yetiştirici olmaktadır

Olumlu sonuç elde edilen iletişim metotları olarak şunlar belirtilmiştir.

- *Çocukların duyguları kabul edilmeli, ilk ve önemli adım onların iç dünyalarını tanıyarak atılmalı.
- *Yargılamayan bir ses tonuyla sorun sözlere dökülerek açıklanmalıdır.
- *Öğrenci olumsuz bir davranışta bulunduğu kısa öz ve aşağılamayan bir tepki gösterilmelidir.
- *Öğrencilere farklı öğrenme yöntemleri sunulmalıdır.
- *Uyarılar en az kelime kullanılarak yapılmalıdır.
- *Öğrencilerin uygun davranışları görülmelidir. Bu konuda en çok yapılan hata uygun davranışın garanti gözüyle bakılarak görmezlikten gelinmesidir. Uygun davranışta öğretmenin ilgisini çekemeyen öğrenci bir süre sonra bunu uygunsuz davranışlarla gerçekleştirmek isteyebilir. Uygun davranışların görülmesi ve pekiştirilmesi, hem öğrencinin olumlu davranışta bulunma sıklığını artırır. Hem de bu durumu gözleyen diğer öğrencileri aynı davranışta bulunmaya

isteklendirebilir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999). Etkili öğretimin niteliklerini Witty şu şekilde sıralamaktadır. Bireysel farklılıkları takip etmek, sabırlı olmak, demokratik olmak, öğrencilere sürekli yardımcı olmak, onların problemleriyle ilgilenmek, kişisel görünüşü ve davranışlarında hoş olmak, dürüst, tarafsız ve objektif olmak, öğrencilerin başarısını takdir etmek ve övmesini bilmek, esprili ve şakacı olmak, alanı ile ilgili yenilikleri takip etmek ve öğretme bilgi ve becerisine sahip olmak. Yirmi birinci yüzyıl öğretmeninin özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz: öğrencilerin bireysel farklılıklarını, ilgi, , ihtiyaç, yetenek ve kültürlerini bilen, demokratik, kültürel, ekonomik, toplumsal ve çevre sorunlarıyla ilgilenen, insan sevgisi ile dolu ve açık fikirli, tekrar ve tekdüze bir şekilde anlatmak yerine, yetenek ve tecrübelerini zekice kullanan kişidir. Öğretmeyi gerçekleştirmesi, konuşmada ve dinlemede iyi iletişimi becerilerine sahip ve etkili bir güdeleyici olması, yapıcı, yaratıcı, samimi, esnek, sabırlı ve hoşgörülü olması ve yeni eğitim teknolojisi hakkında bilgi sahibi olarak onların eğitim-öğretim ortamında ve öğrenmenin geliştirilmesinde kullanabilmesi gerekmektedir.

SONUÇ

İletişim çok yönlü bir olgudur. Hayatımızın neredeyse tümünü kapsamaktadır. Duygu ve düşüncelerimizi aktarmadaki en büyük aracımızdır. İletişim vericinin bir mesajı alıcıya ulaştırmak istemesiyle başlar. Bu süreçte çok farklı yöntemler kullanılabilmektedir. Bu yöntemler kullanılırken iletişim sürecinde birtakım kayıplar, yanlış anlaşılmalara, sözcüklerin yanlış algılanması, kültür ve anlayış farklılığı gibi birçok etmen nedeniyle aktarılmak istenen mesaj amaca uygun bir şekilde aktarılamamaktadır. Bütün bu olumsuzlukların ortadan kaldırılması bunların bilinmesi ve gerekli önlemlerin alınması ile gerçekleştirilebilir. Bu olumsuzlukların ortadan kaldırılmasında alınması gereken önlemler tamamen iyi bir iletişim ağının içinden geçmektedir. Etkili bir iletişim bu sorunların ortaya çıkmasını engelleyecektir. Eğer sorunlar ortaya çıkmışsa bile ortadan kaldırılmasında etkili olacaktır. Eğitim sürecinde iletişimin önemi kuşkusuz çok büyüktür. Eğitimde iyi bir iletişimci olabilmek iletişim sürecini çok iyi bilmekten geçmektedir. Eğitim sürecinde öğretmen kaynak, öğrenci ise alıcı durumundadır. Sınıf içerisinde iletişim ne kadar güçlü ise öğrenmede o kadar başarılı olur. İletişimi güçlü bir sınıfta disiplin sorunları da az görülmektedir. Sınıf ortamında çok yönlü bir iletişim söz konusudur. Bazen bir öğrenciye gönderilen mesaj diğer öğrenciler üzerinde de etkili olabilmektedir. Etkili iletişim becerileri, konuşma, ses ve mimikler, bakışlar, konuşmanın hızı, akıcılığı, tavırlar, beden dili gibi birçok etmenin etkisi altında kalmaktadır. Eğitimcilerin sınıf ortamında model olduklarını unutmamaları ve daha aktif daha verimli ders işleyebilmeleri için etkili iletişim becerilerine sahip olmaları gerektiklerini unutmamalıdır. Sınıf içerisinde ben dilini kullanmaya özen göstermeleri gerekmektedir. Öğrenci kendini anlayan, kendine inanan ve kendini düşünen öğretmenine daha çok saygı duyarak sınıfta disiplin sorunu çıkarmayarak derslerde daha çok verimli olabilmektedirler. Öğrenci merkezli eğitimde öğretmenin tüm iletişim tekniklerini kullanması, eğitime verdiği önemi ve eğitim etkinliklerine gösterdiği özeni tutum ve davranışlarıyla yansıtmaması gerekmektedir. Güler yüzlü, sabırlı, tutarlı, sevecen ve anlayışlı bir öğretmen kişiliği, öğrencinin derse katılımını sağlayacaktır. Öğretmen ve öğrenci ilişkileri, çeşitli gelişim devrelerinde değişik özellikler taşımaktadır. Her öğretim kademesinde, her öğretmenin öğrenciler üzerinde etkisi vardır. Şayet öğretmen olumlu niteliklere sahip ve olumlu bir iletişim ortamı sağlıyorsa öğrencileri olumlu yönde etkilemektedir. Bu etkileşim ve iletişim iki yönlüdür. Çünkü öğrenciler de öğretmenleri etkiler. Eğitim ve öğretim çalışmalarının başarılı olması, hem öğrenciler arasında, hem de öğretmenler arasında iyi ve uyumlu bir iletişim ortamının yaratılmasına bağlıdır. Okullarda, başarının tam olması ve ideal bir

öğrenme havasının yaratılması, öğretmenlerin öğrencilerine karşı takınacakları tavırla da ilgilidir. İdeal bir öğrenme havası yaratmak isteyen bir öğretmen, öğrencilerini çeşitli yönleriyle tanımak, onlara karşı adil, tarafsız ve dürüst olmak zorundadır. Eğitim ve öğretimde öğretmenin yeri ve önemi tartışılmaz. Öğretmenlerin kişilik yapısı bulunacağı iletişim türünü de belirler. Öğretmen ve öğrencinin iletişim kurmadaki becerileri eğitimin amaçlarına ulaşmakta en etkili faktördür. Bu sebepten dolayı, daha iyi bir gelecek için iletişim becerilerimizi birey ve toplum olarak geliştirmeliyiz. Hayatın her aşamasında iletişimin mevcut olduğu düşünüldüğünde iletişim olmadan yaşamın mümkün olmadığı kesindir. Bu nedenle iyi bir iletişimin her yönüyle bilinmesi, bireysel ve örgütsel yaşamda bire bir uygulanması iyi bir yaşam için gerekli en önemli unsurdur. Etkili iletişim doğuştan gelen bir özellik değil, eğitim ile kazanılan bir beceridir. Bu becerinin kazanılması bireye gerek iş hayatında gerekse sosyal hayatında başarıyı getirecektir. Başarı için insanlarla iyi bir iletişim gerekli ise bunun iyi bir şekilde ele alınması ve öğrenilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, A. (1995). Okulöncesi eğitim kurumlarında yönetim (Yayın No: 16, s. 11–12). Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Başaran, İ. E. (2000). Eğitim yönetimi (s. 68–69). Ankara: Yargı Yayınevi.
- Bursalıoğlu, Z. (2002). Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış (s. 115). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Can, N. (1997). Eğitimde insan, bilim ve değerler (s. 2). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Celep, C. (1997). Etkili öğretmenlik ve iletişim becerileri (s. 72–73). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çepni, O. (2012). Araştırma ve proje çalışmalarına giriş (s. 6). Trabzon: Üçel Yayınları.
- Demiray, U. (1994). İletişim kavramları (s. 13–17). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Dökmen, Ü. (1998). İletişim çatışmaları ve empati (s. 22). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dönmezer, S. (1982). İletişim ve toplum (s. 4). İstanbul: Beta Yayınları.
- Engin, A. O., & Aydın, S. (2007). Eğitimde etkili iletişim (s. 5). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, İ., & Alemdar, K. (1990). İletişim süreci ve kitle iletişimi (s. 170). Ankara: Erk Yayınları.
- Ergin, A., & Birol, C. (2000). Eğitimde iletişim (s. 76). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Fidan, N., & Erden, M. (1998). Eğitim bilimine giriş (s. 23). Ankara: Alkım Yayınları.
- Glasser, W. (1999). Gerçek disiplin (s. 105). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gordon, T. (1993). Etkin öğretmenlik eğitimi (s. 101). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Güçlü Öğüt, D. (2008). Eğitimde iletişim becerileri (s. 124). İstanbul: Morpa Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (n.d.). Gazetecilik: Temel kavramlar ve iletişim (s. 42–45). Ankara: MEB Yayınları.
- Mutlu, E. (1995). İletişim sözlüğü (s. 168). İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Oskay, Ü. (1992). İletişimin abc'si (s. 15). Ankara: İmge Kitabevi.
- Oskay, Ü. (1993). Kitle iletişiminin kültürel işlevleri (s. 313). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Pişkin, M. (1999). Sınıf yönetimi ve iletişim. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Yavuzer, H. (1997). Çocuk psikolojisi (s. 58). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yüksel, H., & Demiray, U. (n.d.). Kitle iletişimi ve toplum (s. 17). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Zillioğlu, M. (1998). İletişim nedir? (s. 9). İstanbul: Beta Yayınları.
- Öğretmenler Sitesi. (n.d.). Öğretmenler sitesi [Web sitesi]. Erişim adresi: <http://www.ogretmenlersitesi.com>